

такі показники: x_1 – обсяг здійснених видатків на виробничу сферу; x_2 – обсяг здійснених видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. Побудуємо модель множинної лінійної регресії і знайдено оцінки її параметрів, використовуючи наступну формулу:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n, \quad (1)$$

де: y – розрахункові значення результативної ознаки-функції;

$a_0, \dots, a_n$ – коефіцієнти регресії (параметри рівняння, які треба визначити);

$x_1, \dots, x_n$ – факторні ознаки.

Отже, модель множинної регресії має вигляд:

$$Y = 1987732,721 - 1,020 \cdot X_1 + 3,569 \cdot X_2$$

Це свідчить про те, що якщо обсяг видатків на виробничу сферу зросте на 1 одиницю, то обсяг доходів бюджету міста Дніпропетровська зменшиться на 1,020 одиниці та навпаки, а із зростанням обсягу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення на 1 одиницю обсяг доходів бюджету збільшиться на 3,569 одиниці.

Що ж стосується прогнозу на 2014 рік, то можемо припустити, що якщо обсяг видатків на виробничу сферу та соціальний захист та соціальне забезпечення в 2013 році складатиме 927128,8 тис. грн. та 910413,3 тис. грн. відповідно, то обсяг доходів бюджету міста Дніпропетровська становитиме 4290744,6 тис. грн.

Висновки. Підсумовуючи дослідження, можна зробити висновок, обмеженість бюджетних коштів зумовлює необхідність комплексного системного дослідження оцінки фінансового стану місцевих бюджетів та його прогнозування на середньострокову перспективу з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Отже, одним із ефективних методів, які використовують при прогнозуванні показників фінансового стану місцевих бюджетів мають бути економіко-математичні моделі.

Джерела та література:

1. Бюджетний кодекс України. Затверджений Верховною Радою України 8 липня 2010 (№ 2456-VI) зі змінами внесеними згідно із Законом N 4318-VI від 12.01.2012) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Василенко О. В. Основні підходи до формування ефективних механізмів фінансового забезпечення інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів : [Електронний ресурс] / О. В. Василенко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/nrkntu_e/2009_15/stat_09/25.pdf
3. Кириленко О. П. Місцеві фінанси : підруч. / О. П. Кириленко. – К. : Знання, 2006. – 677 с.
4. Корнеєв М. В. Удосконалення теоретико-методологічного забезпечення узагальнюючої оцінки рівня фінансової автономії / М. В. Корнеєв // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7 (97). – С. 229-235.
5. Коритько Т. Ю. Методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів / Т. Ю. Коритько // Економічний простір. – 2008. – № 12/1 – С. 140-145.
6. Снисаренко Е. Б. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів / Е. Б. Снисаренко, А. А. Гавриленко, Е. В. Гребенкова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. – № 1 (9). – С. 18-26.
7. Сукач О. М. Сучасні підходи до управління фінансовою автономією території / О. М. Сукач // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 5 (8). – С. 110-113.

Михальчук Л.В., Винниченко А.Є.

УДК 330

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Постановка проблеми. В наш час підприємство у своїй діяльності зустрічається з багатьма видами ризику, які негативно впливають на одержання максимального прибутку та здійснення мінімальних витрат. Від підприємницьких ризиків дуже важко позбавитися, тому кожне підприємство повинне навчитися знижувати свої ризики та управляти ними, що допомагає здійснювати ризик-менеджмент.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ризик-менеджменту дуже актуальна в наш час і тому над нею працює багато дослідників таких, як Донець Л.І., Писаревський І. М., Івченко І.Ю., Стешенко О.Д., Лук'янова В.В. та інші.

Мета статті. Визначити, що собою являє ризик-менеджмент на підприємстві, об'єкти і суб'єкти ризик-менеджменту, його основні функції та організація процесу управління ризиками.

Виклад основного матеріалу.

Виникнення ризик-менеджменту як нової філософії стратегічного управління підприємницькими ризиками було спричинено дією цілої низки факторів і тенденцій, які радикально змінили підходи до управління ризиками.

До них, зокрема, відносяться: глобалізація світової економіки; зростання ролі і значення фінансових ринків; вимоги регулюючих органів; інформаційно-технологічний розвиток тощо [2, с. 53].

Більшість фахівців визначають ризик-менеджмент як процес впливу на керований об'єкт, метою якого є пошук можливих шляхів зниження ризику. Дане визначення є дещо обмеженим, тому що не включає діапазон охоплених ризиків. Управління ризиками являє собою такий процес впливу на суб'єкт господарської діяльності, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих

ризиків, їх розумне (обґрунтоване) прийняття і зведення ступеня їх впливу на нього до мінімально можливих меж, а також розробка стратегії поведінки даного суб'єкта у випадку реалізації конкретних видів ризиків. Тобто ступінь ризику не завжди необхідно знижувати. Інколи ризик потрібно оптимізувати або навіть прийняти. Перед прийняттям рішення необхідно здійснити аналіз усіх можливостей і загроз зовнішнього середовища, сильних і слабких сторін самого підприємства, тому що при здійсненні ризик-менеджменту будь-яке рішення має бути обґрунтованим [6, с. 151].

Об'єктом управління в ризик-менеджменті є ризик, ризикові вкладення капіталу і економічні відносини між господарюючими суб'єктами в процесі реалізації ризику. До цих економічних відносин належать відносини між страхувальником і страховиком, позичальником і кредитором, між підприємцями (партнерами, конкурентами) тощо.

Суб'єкт управління в ризик-менеджменті – це спеціальна група людей (фінансовий менеджер, фахівець зі страхування та ін.), яка за допомогою різних прийомів і способів управлінського впливу здійснює цілеспрямоване функціонування об'єкта управління [8].

Ризик-менеджмент дуже динамічний. Ефективність його функцій (рис. 1) багато в чому залежить від швидкості реакції на зміну умов ринку, від економічної ситуації і фінансового стану об'єкта управління. Тому ризик-менеджмент повинен базуватися на знанні стандартних прийомів управління ризиком, умінні швидко і правильно оцінювати конкретну економічну ситуацію, на здатності швидко знайти ефективний, якщо не єдиний, вихід з даної ситуації.

Особливу роль у рішенні ризикових задач грають інтуїція менеджера й інсайд.

Інтуїція являє собою здатність безпосередньо, як би раптово, без логічного продумування знаходити правильне рішення проблеми. Інтуїтивне рішення як внутрішнє осяяння, просвітління думки, що розкриває суть досліджуваного питання. Інтуїція є неодмінним компонентом творчого процесу. Психологія розглядає інтуїцію у взаємозв'язку з чуттєвим і логічним пізнанням і практичною діяльністю як безпосереднє знання в його єдності зі знанням опосередкованим, раніше придбаним.

Інсайд – це усвідомлене рішення якоїсь проблеми. Суб'єктивно інсайд переживають як несподіване осяяння, збагнення. У момент самого інсайда рішення усвідомлюється дуже ясно, однак ця ясність часто носить короточасний характер і має потребу у свідомій фіксації рішення [1].

Рис. 1. Функції ризик-менеджменту [10].

Стратегія ризик-менеджменту – це мистецтво управління ризиками в невизначеній господарській ситуації, яке ґрунтується на прогнозуванні ризику та засобів його зменшення. Вона включає правила, на основі яких приймаються пошукові рішення, та способи вибору варіанту рішення [7, с. 60]. Правила прийняття рішень у ризик-менеджменті передбачають максимізацію виграшу, оптимізацію ймовірності результату, оптимальність коливання результату та співвідношення виграшу і величини ризику (рис. 2).

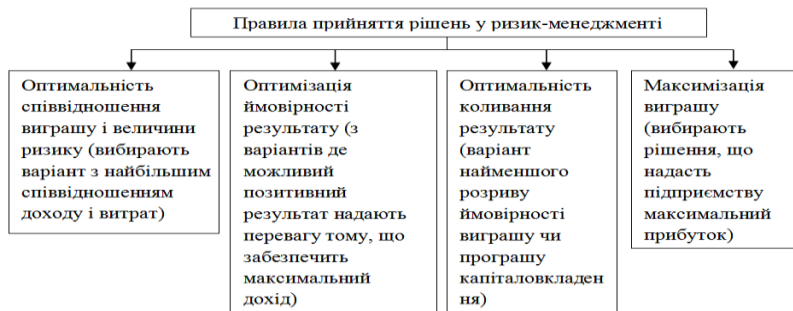

Рис. 2. Основні правила прийняття рішень у ризик-менеджменті.

Тактика ризик-менеджменту включає практичні методи і прийоми фінансового менеджменту для досягнення поставленої мети в конкретних умовах. Завданням тактичного управління фінансовими ризиками підприємства є вибір найбільш конструктивних і оптимальних способів зниження ризику та

нейтралізації їх негативних наслідків у разі виникнення ризикової події у кожному конкретному випадку [5].

Організація процесу ризик-менеджменту включає такі кроки:

1. Визначення мети ризику і мети ризикованих вкладень капіталу: мета ризику – це результат, який необхідно одержати, мета ризикованих вкладень капіталу – одержання максимального прибутку.

2. Одержання інформації про навколишнє оточення, яка необхідна для прийняття рішення. Адже на кожному кроці підприємця підстерігають ситуації, що можуть загрожувати людям, майну, фінансовим результатам господарської діяльності. І підприємцю важливо знати відповідний дійсності ступінь ризику для прийняття рішення.

3. На основі наявної інформації про навколишнє середовище, ймовірність, ступінь і величину ризику розробляються різні варіанти ризикованого вкладення капіталу і проводиться оцінка їх оптимальності шляхом зіставлення очікуваного прибутку і величини ризику.

4. Дії, що дозволяють правильно вибрати стратегію і прийоми керування ризиком, а також способи зниження ступеня ризику.

5. Розробка програми щодо зниження ризику. Поряд з математичною обґрунтованістю рішень слід враховувати психологічні особливості людини, яка їх буде приймати.

6. Організація заходів щодо виконання наміченої програми дії. Тобто визначення заходів, обсягів і джерел фінансування цих робіт, конкретних виконавців, термінів виконання тощо.

7. Контроль за виконанням наміченої програми, аналіз і оцінка результатів вибраного варіанта ризикованого рішення. Для цього створюються органи керування ризиком на даному господарському суб'єкті [3, с. 255].

Переваги ризик-менеджменту полягають в тому, що він:

- є основою для підвищення ефективності стратегічного планування;
- дає змогу уникати вартісних несподіванок;
- поліпшує ефективність діяльності підприємства;
- дає змогу оптимально використовувати ресурси;
- сприяє більшій відкритості діяльності керівництва і поліпшує комунікації;
- забезпечує вище керівництво стислим оглядом головних ризиків, а також відомостями про ресурси, які виділені для впливу на високі ризики;
- дає менеджерам ефективну і послідовну методологію вивчення ризиків;
- орієнтує топ-менеджмент на використання факторів ризик-можливостей для підвищення вартості підприємства [4, с. 217].

Недоліки в сфері ризик-менеджменту:

- часто ключові рішення приймаються однією людиною, що істотно підвищує ймовірність виникнення суб'єктивних помилок і генерації екстремальних неконтрольованих ризиків;
- часто спеціалізований підрозділ ризик-менеджменту не створюється, це означає, що рівень ризику відстежується лише від випадку до випадку [9].

Висновок. Підприємство у своїй діяльності може опинитися під небезпекою будь-якого ризику. Види ризиків, з якими зустрічається підприємство, залежать від багатьох чинників, таких як: сфера підприємницької діяльності, внутрішня база стійкості та захисту підприємства, зовнішні економічні та природні фактори, місце розташування підприємства тощо. Для того, щоб підприємство не збанкрутувало та продовжило свою повноцінну діяльність, воно повинно застосовувати ризик-менеджмент. Саме тому ризик-менеджмент є невід'ємним компонентом управління підприємницькими ризиками. Ризик-менеджмент за допомогою своїх методів та прийомів дає змогу підприємству не тільки управляти своїми ризиками але й знижувати їх негативний вплив.

Ризик-менеджмент – ефективний варіант управління ризиками підприємства, який дає змогу раціонально використовувати ресурси, покращити якість стратегічного планування, інформувати керівництво про головні ризики, які загрожують підприємству тощо. Тому, якщо якомога більше українських підприємств зверне увагу на цей вид управління ризиками і запровадить його у свою діяльність, то рівень українського підприємництва значно підвищиться.

Для того, щоб уникнути недоліків ризик-менеджменту, підприємствам слід створювати спеціальні відділи ризик-менеджменту, а не доручати це конкретній особі. Тому що, якщо доручити вести ризик-менеджмент одній особі, то різні рішення будуть прийматися суб'єктивно, а для ефективного здійснення ризик-менеджменту рішення повинні прийматися об'єктивно. Також, створення спеціального відділу ризик-менеджменту на підприємстві дасть змогу постійно без перерв вести облік ризиків, яких зазнає підприємство, внаслідок чого будуть прийматися оптимальніші рішення щодо зменшення цих ризиків.

Джерела та література:

1. Донець Л. І. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : [Електронний ресурс] / Л. І. Донець. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/19030106/ekonomika/formuvannya_strategiyi_upravlinnya_rizikom
2. Іванилова О. А. Впровадження системи ризик-менеджменту в діяльності комерційних банків / О. А. Іванилова // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 7 / 201. – С. 53-56.
3. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І. Ю. Івченко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 343 с.

4. Кльоба Л. Г. Ризик-менеджмент комерційного банку : [Електронний ресурс] / Л. Г. Кльоба, К. А. Львівська, В. Л. Кльоба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 213-223. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/18_9/213_Kloba_18_9.pdf
5. Фінансовий менеджмент : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/52/3812.html>
6. Кочетков В. М. Сутність і особливості ризик-менеджменту на підприємстві / В. М. Кочетков, Н. А. Сирочук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 10. – С. 150-156.
7. Писаревський І. М. Управління ризиками: навч. посіб. / І. М. Писаревський, О. Д. Стешенко. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 124 с.
8. Ризик-менеджмент : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.risk24.ru/riskmanagment.htm>
9. Ризик-менеджмент не для всіх : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.raexpert.ru/researches/risk/risk_fin/part1/
10. Функції ризик-менеджменту : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://udec.ntu-kpi.kiev.ua/lspace/upr_fin_rizik_udec_demo/schedule.nsf/d862e82eafb758368525663c004f385c/4d3f9076def4e919c2256e2f00569d8a?OpenDocument

Навроцька Н.А.

УДК 330.1

РОЗВИТОК КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД АНАЛІЗУ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА ПРИЙМАЮЧІ КРАЇНИ

Актуальність. Іноземний капітал дуже важливий для економічного розвитку будь-якої країни. Він дає можливість не тільки залучити додаткові фінансові ресурси, що бракують національним економікам, але й отримати управлінський і маркетинговий досвід. Він несе із собою додаткові можливості економічного зростання: разом із іноземними інвестиціями в країну приходять нова техніка і технології, які допомагають змінити виробничу структуру економіки. Феномен прямих іноземних інвестицій спонукає уряди більшості провідних економік світу враховувати їхні загальні тенденції, механізм, поведінку та мотивацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі впливу іноземного капіталу на економіку приймаючих країн присвячено цілий ряд фундаментальних праць Дж. Данінга, В. Леонтєва, Дж. Мілля, А. Маршалла, Дж. Кейнса, Е. Хансена, Р. Харрода, М. Фрідмана, І. Шумпетера та ін. На сучасному етапі вплив іноземних інвестицій на економіку країни досліджується також у працях українських економістів В. Борщевського, Н. Вознесенської, Б. Губського, І. Драгана, С. Захаріна, Д. Лук'яненка, Ю.Макогона, А. Омельченка, А. Пересади, О. Рогача, О. Федоренка, Г. Харламової, М. Чумаченка та багато інших. Незважаючи на появу великої кількості літератури, присвяченої цій проблемі, на нашу думку, продовжує існувати безліч питань, пов'язаних з інструментарієм аналізу впливу іноземного капіталу на національну економіку.

Мета статті. Проаналізувати та узагальнити основні підходи щодо аналізу впливу іноземного інвестування на економіку приймаючої країни.

Виклад основного матеріалу. Іноземний капітал приходять в економіку в умовах відносної недостачі внутрішніх ресурсів і збільшує її інвестиційні можливості. Залучення ПІІ не тільки дозволяє активізувати інвестиційний процес у національній економіці, але й здатний привести до підвищення "якості" і стійкості цього процесу.

Досвід залучення ПІІ свідчить, що далеко не завжди їх приплив супроводжувався значними позитивними зрушеннями в розвитку приймаючих країн, а навіть масштабний приплив іноземних капіталів не гарантує стабільних і високих темпів економічного зростання. Як приклад цьому можна навести країни Латинської Америки. Великі країни, що розвивається, такі, як Бразилія, Мексика й Аргентина протягом останніх десятиліть були одними з головних одержувачів прямих іноземних інвестицій у світі, що розвивається. Так на 70-ті □ 80-ті рр. на частку цих трьох країн проходилося біля третини всіх ПІІ, що спрямовувалось в країни, що розвиваються. Середньорічне надходження ПІІ, що надходило в ці три країни починаючи з 70-х рр. складало близько 6% від світового обсягу. Для порівняння середньорічна частка ПІІ, що була спрямована в Китай за останні 30 років складала 5% (див. табл. 1).

Таблиця 1. Середньорічне надходження ПІІ в % від світового обсягу.

Країни	1970 □ 1980	1980 □ 1990	1990 □ 2000	2000 □ 2010
Аргентина, Бразилія та Мексика	7,5	6,1	5,9	4,9
Китай	0,0	1,7	7,8	6,5

Джерело: Розраховано по [1].

Однак, незважаючи на залучення значних обсягів іноземного капіталу в країни Латинської Америки, їхній економічний розвиток протягом останніх 40 років залишається вкрай нестабільним. Різке економічне зростання змінюється падінням обсягів ВВП або зниженням темпів його приросту до мінімального рівня (див. рис.1). Під впливом іноземних капіталів в цих країнах склався екстенсивний тип розвитку, заснований на експорті ресурсів. Тому, незважаючи на багату сировинну базу, рівень економічного розвитку більшості держав регіону залишається невисоким.